

ŠALOMOUNOVA MOUDROST A SLÁVA

Převod materiálu

Keřkovský Jan

Pořadí v lekci

13

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 72,1 – 2 Žalmy 72:1 Šalomouněv. Bože, předej své soudy králi a svou spravedlnost královskému synu,
2 aby obhajoval tvěj lid spravedlivě a tvé ponížené podle práva.

LITURGICKÉ ČTENÍ

1Kr 2,1-4

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- Šalomoun, syn a následník Daviděv (v polovině 10.stol. před Kr.). Biblické podání ho spojuje s mudroslovnou tradicí a s výukou moudrosti. Nevíme přesně, kdy a v jak velkém rozsahu se uskutečňovala pravidelná výuka mudrosloví. V době přechilní prorok Jeremiáš zná funkci učitele moudrosti (Jr 18,18). Biblická tradice popisuje Šalomounovi mnoho spisů, ať on sám autorem není (Přísloví, Kazatel, Píseř písní, několik žalmů v Bibli a také díla nekanonická). Šalomoun proměnil davidovské království v naprostou jedinouvládu. Zvláštní je také to, že během jeho vlády nebylo slyšet prorocké slovo. Stavbou chrámu, ať text mu připínává, že ji podnikl v souladu s Boží vůlí (2S 7,11; 1Kr 6,11-13), dovršil svou centralizaci moci politické i náboženské. K chrámu připojil svéj palác (1Kr 7,1-12) – trůn i oltář byly takto spojeny v jednom moudrém řlovřku. Vytvořil tak typ vlády, který byl dříve soudcovskou tradicí odmítán. Jde o model, který byl potom běžně nazýván jako césaropapistický, proti němuž se vůřšina Izraele brzy vzbouřila.

- knihy královské jako dřinně sebekritický spis – ve vyprávěních o Šalomounovi i jeho následovnicích, ať v Judsku ři v Izraeli, neřeme vypsání "historie". Osnovnou otázkou je problém selhání královské instituce a spoléhání na ni, jak to ve vši nahotě odkryla ztráta samostatnosti a babylonské zajetí. Zde byly také královské knihy redigovány. Jde v nich přede vším o to vystopovat v přístupu panovníka a mocensko-náboženské elity Izraele kořeny selhání.

Na tom, co nám sděluje královská kniha o Šalomounovi (1Kr 3-11), je nápadně zvláštní strnulý, obědně neosobní způsob podání. Ani stopa po lidské blízkosti a pohnutí z vyprávění o Davidovi a Saulovi. Tento způsob zprávy o Šalomounovi je pravděpodobně pravým zrcadlem jeho království. Tato nová forma království, oproti Davidovu jistě bližší absolutismu, potěbuje nápadně demonstrovat a reprezentovat moc a lesk. Šalomoun jako první má svéj královský dvůr, jímž se chce podobat orientálním králům, s velkým harémem, s velkým množstvím služebnictva, s reprezentativními budovami a nesmírným bohatstvím. Politicky dokázal Šalomoun udržovat Davidovu říši. Ve vnitřní politice učinil opatření, které mu sice nepřineslo mnoho užitku, pro budoucnost se však projeví osudově: vojenskou službu, která byla pro izraelské kmeny v řas ohrožení povinná, rozšířil v dobách míru na službu robotnou. Tím překročil kompetence krále v Izraeli.

- dodržuj jeho nařízení a přikázání (1Kr 2,3) viz Dt 17,14-20. Tato slova se jako refrén opakují na klíčových místech Šalomounova příběhu (3,4; 6,12; 9,4n a zvl. 11,11). Měřítkem Šalomounova panování nejsou tedy jeho úspěchy, moudrost, bohatství, vybudování chrámu a upevnění postavení Izraele, ale jeho respekt a neposlušnost k Božímu nařízení pro krále.

- vidění v Gibeónu – místo je vzdálené 12 km severozápadně od starého Jeruzaléma a býval tu posvátný kámen. Izrael sem chodil obětovat před postavením chrámu. V pozdější době bylo obětování na těchto návrších odmítáno jako nelegitimní (Dt 12,2-6; 2Kr 23,5nn).

Hospodinovo zjevení ve snu není ve SZ výjimkou (Izák Gn 26,24; Jákob Gn 28,12 aj.) Obsah vidění má svůj význam pro charakteristiku Šalomouna a jeho vlády, jejímž rysem má být **moudrost**. Uměním **vycházet a vcházet** se zde zřejmě rozumí každodenní vladařské povinnosti, v širším smyslu však může jít i o celkový způsob života (srv. Ježíšova slova J 10,9). Obojí ovšem souvisí s vcházením a vycházením ze svatyně (Mojžíš Ex 34,34n; Dt 31,2). Mezi přední královské povinnosti patřilo **souzení lidu**, rozhodování ve všech oblastech života. K tomu je nutné **vnímavé**, doslova **slyšící** srdce, schopné vyslyšet spravedlivou příti, ale hlavně slyšet Boží hlas. **Moudré a vnímavé srdce** neznamená ještě samozřejmě ochranu před pokušením uhnout z Božích cest a nedodržet Boží přikázání.

- dvě ženy u krále (3,16) – ke králi jako poslední instanci přišly dvě ženy, do jejichž sporu nemohla vnést své tvrzení žádná svědecká výpověď, a o to je celý případ komplikovanější. Na takovém případě se vskutku může ukázat, stojí-li za Šalomounovým soudcovstvím Bůh.

- slovo proroka, oproti době krále Davida, za vlády Šalomounovy zcela umlká. Přes Šalomounova korunovaci se ještě objevuje prorok Nátan (1,10n.22nn.34.38.44n), ale za celé dlouhé panování slovo proroka nezazní. Jen jednou, úplně na konci, promluví prorok Acháš k Jeroboámovi, který tehdy byl ještě Šalomounovým dozorcem nad robotami, a ohlásí mu rozdělení země. Je nápadné, že se žádné prorocké slovo neozve přímo Šalomounovi. Za to se několikrát vypravuje o bezprostřední rozmluvě mezi Bohem a Šalomounem (1.Kr 3.kap. a 8.kap.). Lze tomu rozumět tak, že by na izraelský trůn usedl muž, s nímž Bůh mluvil přímo a vyzbrojil si ho tak mimořádnou mocí a moudrostí, nebo tu máme model orientálního království, v němž má král, jako Boží syn, přímý přístup k Božímu slovu? Druhá možnost se nedá vyloučit. Rozhodně se dá říci, že se tato doba nejvíce bohatství a možná i kulturního rozkvětu stala Izraelským údobím rozvírajícím řetězky sociálních rozporů.

- Samuelovo varování se naplňuje (1S 8,11-18). Královský dvůr se rozrůstá. Izrael je znevolován nucenými pracemi (4,6). Šalomoun nerespektuje způsob rozdělení země, jak jej známe z doby soudců (diktiv Hospodinovo). Rozděluje Izrael na 12 správních celků. Kmen Juda je zvýhodněn, protože nemusí odvádět naturální dávky na udržování královského dvora (1Kr 4). Z moudrého panovníka se stává marnotratný syn – rozmělní dar moudrosti na chytrost a vypočítavost (stavba oltáře cizím bohům). Proto rozpad království je pozdější tradicí pochopen jako Boží soud (kap.11).

2. úskalí příběhu:

- Šalomounův příběh tvoří v 1Kr jeden celek (kap. 2-11). Vyprávíme-li jej rozděleně – vlastně na třikrát – může jeho nejvlastnější poloha zaniknout a z Šalomouna se stane vzor úspěšného vladaře, jehož panování upevnilo státní suverenitu a umožnilo život v bezpečí. Proto je třeba vždy znovu zdůraznit, že Bible hodnotí z jiného pohledu, než běžně hodnotíme klady a zápory vrchností a vládců. Jak to s Šalomounem "dopadlo", je zřetelně vyjádřeno v 1Kr 11, 11.

- nepřeceňovat Šalomounovu prosbu o vnímavé srdce. Šalomoun nebyl "sám od sebe" tak moudrý, aby si žádal vnímavé srdce – spíše v tomto bodě respektoval odkaz otce Davida.

- Šalomounovo řešení sporu – není dílem mistrného psychologa ani šikovného detektiva (Hercule Poirot), ale dílem Boží spravedlnosti. Tato spravedlnost má být vyzdvížena. Není proto dobré příběh příliš dramatizovat.

3. metodické pokyny:

Zpracování úkolů z obrázku předpokládá, že děti již příběh znají. Je tedy určen na závěr po výkladu. Levou polovinu ovšem můžete využít už na začátku nebo v průběhu vyprávění. Šalomoun má možnost, aby si něco přál. Co by mu děti z navržených možností radily? Přidaly by ještě něco jiného. Jednotlivé návrhy si také můžete přepsat na kartičky, z kterých budou děti vybírat, popřípadě mohou sestavit i jejich pořadí. Pokud se děti vrací do shromáždění, mohou kartičky ukázat dospělým a vyzvat je, aby si vybrali. Výběr potom může vyústit do společné modlitby.

4. pomůcky

Blahoslav Pípal, Moudrost knihy Přísloví, Praha 1992, Kalich; udělejte si anketu nejděležitějších lidských ctností; obrázek-socha spravedlnosti; ukázky moudrých výroků; obrázky o vykonávání soudů v dějinách: Kniha o Bibli, Albatros, s.186n.

5. motivací uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Už jste po někom něco dělali (kolo, knihu...)? Doporučil vám také bývalý majitel, jak se zděnou věci zacházet?

Otázka pro starší školní věk:

K různým hříčkám bývají připojeny návody, jak je sestavit, jak je hrát. Osvědčily se vám podobné návody? Umíte podle nich postupovat? Znáte přísloví "Dobrá rada nad zlato"? Už jste se někdy o tom přemýšleli?

Motivace odkazuje k praktické funkci moudrosti. Biblická tradice většinou nenabízí abstraktní spekulace kosmického rozměru. Horizontem moudrosti jsou běžné sociální vztahy – dítě má tento problém překryt vztahem učitel-žák. Je lépe problém moudrého rozhodnutí vysvětlit na využití v konkrétním návodu atp.

6. osnovy vyprávění:

a) osnova pro mladší školní věk:

I. David předává vládu synu Šalomounovi

II. Šalomoun žádá moudrost od Hospodina

III. Královo bohatství a učenost

IV. Návštěva královny ze Sáby

b) poznámky a osnova pro starší školní věk:

v bibli je spravedlnost pochopena jako správný vztah k Bohu a k lidem (cudák). Jde o širší pojetí než právní chápání spravedlnosti, ale i v biblicky chápané spravedlnosti je místo pro právo, dokonce Hospodin je garantem práva, a sám také chce soudit podle práva (Ž 98). Můžete dít naznačit, že pravá matka přiznává právo na život svému dítěti i za cenu, že sama tak o své dítě přijde, a dítě i všechna rodová a společenská zaslíbení – budou přiznány jiné ženě.

I. David odkazuje respekt k Božím nařízením

II. Šalomoun prosí o moudrost

III. Bůh vyslýchá a obdarovává i dalšími hodnotami

IV. Spravedlivý rozsudek nesnadného sporu

V. Šalomounova proslulost a bohatství

VI. Šalomounův úpadek (1Kr 11)

VYPRÁVNÍ

I. MOTIVACNÍ UVEDENÍ

Kdybyste měli tu možnost a mohli si třeba něco přát, co by to bylo? Mysleli byste přitom na budoucnost? A mysleli byste jen na sebe, nebo i na druhé? Sice pohádkovou možnost třeba přání nemíváme, ale trochu to přece jen známe: Na čem vám úplně nejvíc záleží? Co je pro vás nejdůležitější? A chcete si o tom rozhodovat sami, nebo do toho můžete mluvit ještě někdo jiný? Kdo?

II. KONEC DAVIDOVY VLÁDY

David toho zažil hodně, dobrého i zlého. Blíží se konec jeho panování. Co bude dál, kdo převeze královskou odpovědnost? Zájemců, kteří se snaží dostat na trůn, je jen z Davidovy rodiny několik a Boží lid vůbec není jednotný (to jsme viděli předtím).

Když se přiblížil čas Davidovy smrti, zavolal si král svého syna Šalomouna, protože chtěl královské povinnosti a práva předat právě jemu. Poradil mu, co by měl dělat, varoval ho před některými lidmi, ale hlavně mu položil na srdce, co je pro krále nejdůležitější – má-li být dobrým králem Božího lidu: Buď rozhodný a mužný a dbej na to, co ti svěřil Hospodin. Choť po jeho cestách a dodržuj jeho nařízení a přikázání, jeho práva a svědectví, jak jsou zapsána v zákoně Hospodinově.

Šalomoun se zachoval podle jeho slov. Později se o něm vyprávělo, že patří mezi dobré a moudré krále. Pokud takový skutečně byl, zařalo to tenkrát tou Davidovou radou: “Dodržuj Hospodinova nařízení a

přikázání, práva a svědectví, jak jsou zapsána v zákoně Hospodinov?.

III. ŠALOMOUN ŽÁDÁ OD BOHA MOUDROST

Šalomoun dal v Jeruzalémě stavět Hospodinův chrám. Ale než ho postavili, chodili lidé obětovat na různých návrších. Jednou šel i Šalomoun na jedno takové návrší a přinesl tam Hospodinu obrovskou oběť. V noci pak měl Šalomoun zvláštní sen. Přišel k němu sám Bůh a nabídl mu: „Přej si, co chceš, a já ti to dám.“

Co si honem přát? A co by člověk nejvíc potřeboval, kdyby byl král? Šalomoun nakonec odpověděl: „Hospodine, ty jsi prokazoval veliké milosrdenství mému otci Davidovi a on jednal podle tvého Slova, upřímně a spravedlivě. Prokazuješ své milosrdenství i mně, jenže já jsem moc mladý a nevím, jak vládnout tak početnému lidu. Dej mi tedy prosím vnímavé srdce, abych rozeznal dobro od zla.“ Bohu se líbilo, že Šalomoun žádal zrovna o toto, vždyť by nebylo divu, kdyby si řekl o veliké bohatství nebo o dlouhatánský život anebo kdyby chtěl, aby pomohli všichni jeho nepřátelé. „Je dobře, že jsi žádal o rozumnost při soudním jednání,“ řekl Šalomounovi. „Dám ti, o co sis řekl, a navrch přidám i bohatství a slávu. A budeš-li žít podle mých nařízení a přikázání jako David, dám ti i dlouhý život.“

V tom se Šalomoun probudil a uvědomil si, že to byl sen. Vrátil se tedy do Jeruzaléma, přinesl tam Bohu oběti a služebníky mu vystrojil hody.

IV. ŠALOMOUNŮV SOUD

Šalomoun žádal rozumnost při soudním jednání, aby rozeznal dobré od zlého. Jak taková moudrost od Boha vypadá? To se ukázalo, když k němu jednou přišly dvě ženy, které se hádaly o dítě. Obě měly mimina, jedna z nich to své však v noci zalehla. Jenže která?

„Pane,“ žalovala jedna z nich, „my dvě bydlíme spolu v jednom domě a nikdo jiný už tam není. Mně se narodil syn, jí za tři dny také. Jenže ten její umřel. Ona však v noci dítě vyměnila, sebrala mého syna a svého mi podstrčila. Ráno jsem na to přišla, když jsem si ho pořádně prohlédla.“ Druhá žena se bránila: „Živý syn je můj, tvůj je ten mrtvý!“ První trvala na svém: „Vezmi si mrtvého, živý je můj!“

Král poručil: „Podejte mi měřít!“ Když ho přinesli, Šalomoun nařídil: „Teď to dítě rozsekněte a každá ať si vezme jednu polku.“ Tu řekla zdušená matka toho dítěte: „To ho raději dejte jí, jen ho nezapíjejte!“ Druhá (jejíž syn byl mrtvý) však souhlasila: „Jen ho rozetněte, ať není ani její ani můj.“ Když to král uslyšel, řekl: „Dejte to dítě té, co řekla `nezapíjejte ho`, to je jeho pravá matka.“

Lidé si o tom rozsudku brzy vyprávěli a Šalomoun měl pověst moudrého člověka. A Šalomoun skutečně moudrý byl: vždyť měl vnímavé srdce a být moudrý znamená umět rozeznat dobré od zlého a slyšet přitom Boží vůli.

V. ŠALOMOUNOVA SLÁVA A PÁD

Šalomounův vzhlas se šířil do daleka. Zemi se dařilo, lid nestrádal hladem ani válkami, Šalomoun dal stavět vznešený chrám a honosný královský palác. Jednou se k němu vypravila královna ze Sáby: přijela s okázalým doprovodem a přivezla hromadu vzácných darů. Byla zvědavá na Šalomounovu pověstnou moudrost a na spoustu věcí se chtěla zeptat. Žasla nad nádherou, kterou spatřila: „Překonal jsi moudrostí a blahobytem pověst, která se ke mně donesla. Jak šťastní musejí být všichni, kdo u tebe slouží! Ať je požehnán Hospodin, tvůj Bůh, který tě ustanovil králem.“

Šalomounovo bohatství bylo skutečně závratné. Všechno nádobí, ze kterého pil, bylo ze zlata, protože stříbro v jeho očích nemělo žádnou cenu. Vlastnil ložstvo, které mu vozilo zlato, stříbro, slonovinu, opice a pávy, měl stovky vozů a tisíce jezdeckých koní a všichni návštěvníci a poslové mu přiváželi další a další vzácné dary.

Šalomoun byl slavný a lidé z okolních zemí si jej vážili. Uměl toho využívat, když s nimi obchodoval, ale i jindy. Během doby, po kterou kraloval, si Šalomoun oblíbil princezny a spoustu dalších žen z cizích zemí. Mnoho si jich přivedl do svého paláce a nic nedbal na to, že si s sebou přinesly i své náboženství: dokonce začal jejich bohům a modlám stavět svatyně a oltáře. Hospodin se na Šalomouna rozhněval a výslovně mu zakázal posluhovat cizím božstvům a modlám, Šalomoun si to však dál dělal po svém. Tam byla moudrost od Boha: zůstala z ní šikovnost, chytrost, prozíravost, ale to hlavní už scházelo: Boží slovo ztratilo pro Šalomouna veškerou vážnost.

Byl bohatý, žil dlouho, ale království, které sjednotil a vedl, mělo před sebou už jen nemnoho dnů: Šalomounova nevěra zanedlouho způsobí pád.

MODLITBA

Pane Bože, někdy je těžké se rozhodnout, co je pro nás v životě nejdůležitější a po čem vlastně nejvíc toužíme. Prosíme nauč nás, ať umíme rozeznávat, co je dobré a co je zlé. A když se s někým dostaneme do sporu, ať se řídíme tvým Slovem: protože ty přinášíš do našich srdcí pravou moudrost, pravou milost a lásku. Kéž na tebe nezaneveme, když strádáme; kéž na tebe nezapomeneme, když se nám vede dobře. Dávej nám moudrost, ať chodíme po tvých cestách. Amen

podněty pro rozhovor:

- může u nás ten, kdo vládne, také soudit lidi?
- co všechno lze od starších generací dědit? Co dědíme ve sboru? Jsou to jen dobré věci, nebo nám rodiče a prarodiče předávali také věci nedobré?
- co předal Šalomounovi David? Co odkázal potomkům Šalomoun? Jenom chrám, nebo i něco jiného?
- můžeme zdědit smysl pro spravedlnost, nebo si ho musíme vypěstovat?
- víte, proč je spravedlnost zobrazována jako žena s váhami v ruce a se zavázanými očima?
- moudrý jak Šalomoun – o kom se to říká?
- znáte nějaké přísloví, moudré výroky spisovatelů nebo myslitelů? Zapisujete si je? Stačí, abychom se řídili jen podle přísloví?
- přetnete si text písně Balada velkopáteční (S 297). Jaká moudrost v ní zaznívá?
- může dát dobrou radu i člověk, který chybuje?
- je nějaký rozdíl mezi moudrostí a chytrostí?
- jaké obdarování byste si nejvíc přáli?

Odkaz na pracovní list

[13 Salomounova moudrost a sláva](#)

[13 Šalomounova moudrost a sláva - st](#)

Odkaz na píseň

[Neskládejte v mocných naději](#)

[Ozvi se, Pane můj! Já toužím znát tvou vůli](#)

[Srdcem celým tebe, Pane, budu ctít](#)

[Není lepší na tom svět nežli Boha ctít](#)

[Vše dobré, co máme \(BTS19\)](#)

[Nám pomoz, Pane milý, tvé slovo správně znát](#)

[Moudrost mi, Pane, dávej](#)

[Shromáždil poklady prý moudrosti své poklad](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Královská 2,1–4](#)

[1 Královská 3,1–28](#)

[1 Královská 10,1–29](#)